PIRMAS SKYRIUS

KELIONĖ

1

Nė vienas iš pusšimčio svečių neavėjo batų. Kvietime aiškiai paliepta jų atsisakyti. Šiaip ar taip, juk tai vestuvės paplūdimyje, o nuotaka Mersera Man norėjo jausti smėlį tarp kojų pirštų. Siūlomas aprangos kodas — *paplūdimio prabanga* — viena galėjo reikšti Palm Biče, kita — Malibu ir turbūt visai ką kita — Hamptonse. Kamino saloje tai reiškė *bet ką, kas dera*. Tiktai be batų.

Pati nuotaka vilkėjo baltą lininę suknelę didele iškirpte ir nuoga nugara. Ji saloje gyveno pastarąsias dvi savaites, tad puikiai įdegė ir sutvirtėjo. Įspūdinga. Jos jaunikis Tomas buvo toks pat lieknas ir bronzinės odos. Dėvėjo naują melsvą sirsakerio kostiumą, iškrakmolytus baltus marškinius, tik atsisakė kaklaraiščio. Ir, žinoma, batų.

Tomas negalėjo atsidžiaugti. Santykiai su Mersera tęsėsi jau trejus metus, pastaruosius dvejus jie gyveno drauge, o prieš tris mėnesius Mersera, kuriai pagaliau pabodo laukti piršlybų, paklausė:

— Ką veiki šeštadienį, birželio šeštą, septintą vakare?

— Na, nežinau. Turiu patikrinti.

— Sakyk, kad nieko.

— Ką?

— Sakyk, kad nieko neveiki.

— Gerai, nieko neveikiu. Kodėl klausi?

— Nes mes tuokiamės paplūdimyje.

Į detales jis nebuvo linkęs leistis, todėl į vestuvių planavimą beveik neįsitraukė. Tačiau net jei ir būtų buvę kitaip, niekas nebūtų pasikeitę. Gyvenimas su Mersera tiesiog nuostabus, o vienas iš tų nuostabių dalykų — neslėgė atsakomybė dėl priimtų sprendimų. Nebuvo jokio spaudimo.

Kol svečiai gurkšnojo šampaną, gitaristė brązgino romantiškas dainas. Ji buvo Merseros kūrybinio rašymo studentė senajame gerajame Misisipės universitete ir pati pasisiūlė pagroti vestuvėse. Padavėjas šiaudine skrybėle pilstė gėrimus. Jis taip pat studijavo pas Merserą, nors šiai kada nors jam teks pranešti, kad jo kūriniai per daug keisti. Jei ji būtų stačiokė, išrėžtų, kad jis daugiau užsidirbtų stovėdamas prie baro mažose vestuvėse, o ne iš romanų rašymo, bet jai dar teks įgyti drąsos ar įgūdžių atkalbėti negabius studentus.

Mersera tapo dėstytoja, nes stigo pinigų. Ji išleido apsakymų rinktinę ir du romanus. Ieškojo įkvėpimo trečiajam. Paskutinis romanas „Tesa“ tapo bestseleriu, o tokia sėkmė „Vikingo“ leidyklą paskatino jai pasiūlyti dviejų knygų sutartį. „Vikingo“ redaktorė vis dar laukė naujo pasakojimo idėjos. Mersera — taip pat. Ji turėjo šiek tiek pinigų banke, bet nepakankamai, kad galėtų viską mesti ir nusipirkti laisvę — be jokių rūpesčių kurti visą laisvą laiką.

Tokia laisve džiaugėsi vos keli jos svečiai. Maira ir Li, salos literatūrinės mafijos primadonos, jau kelis dešimtmečius gyveno kartu ir vertėsi iš autorinių honorarų. Kadaise, šlovės viršūnėje, prisidengusios tuzinu pseudonimų, jos kepė pikantiškus meilės romanus. Bobas Kobas — buvęs nusikaltėlis, federaliniame kalėjime atlikęs bausmę už sukčiavimą bankuose. Jis rašė ciniškus detektyvus, pagardintus kalėjimų smurtu. Išgėręs, vadinasi, beveik visą laiką, tvirtindavo tikro

darbo nedirbęs jau dvidešimt metų. Jis — rašytojas! Turtingiausia iš viso būrio turbūt buvo Eimė Sleiter, jauna trijų vaikų motina, aukso gyslą atradusi vampyriados serijoje.

Eimė su savo vyru Denu, atsiriekusi gabalą uždirbtų pinigų, paplūdimyje pasistatė nuostabų namą maždaug už pusės mylios nuo Merseros kotedžo. Išgirdę apie vestuves, iškart pasisiūlė jas rengti jų namuose.

Mersera, kaip ir visos nuotakos, įsivaizdavo žavią sceną, kaip su savo tėvu žingsniuoja altoriaus link. Deja, jis buvo išspirtas iš ceremonijos, o altoriaus irgi neliko. Ponas Manas — sudėtingas žmogus, kuris nenorėjo leisti laiko nei su žmona, nei su dukterimis. Kai jis pasiskundė, kad vestuvės kirsis su užimta jo darbotvarke, Mersera tarė — tiek jau to! Be jo bus linksmiau.

Užtat dalyvavo sesuo Konė — visada galėjai pasikliauti, kad ji sukurs šeiminę dramą. Jos dvi išlepusios paauglės jau sėdėjo galinėje eilėje, sulindusios į telefonus, o sutuoktinis maukė šampaną. Bet ne viskas taip blogai: atvyko literatūros agentė Eta Šatlvort su savo vyru, taip pat ir „Vikingo“ redaktorė, kuri tikrai norėtų Merserą minutėlei pasičiupti ir paklausinėti apie naująjį romaną, vėluojantį jau ištisus metus. Mersera ryžosi nekalbėti apie reikalus. Juk jos vestuvės! O jei redaktorė šiek tiek įsijaus, tegul darbo imasi Eta. Iš Sevonio atkeliavo trys seserijos narės, dvi iš jų — su sutuoktiniais. Trečioji — ką tik po bjaurių skyrybų, apie kurias Mersera girdėjo daugiau nei reikia. Visos trys seilėjosi dėl Tomo, ir Mersera nuo jų neatitraukė akių. Juk jis penkeriais metais jaunesnis už nuotaką, dėl to tik dar seksualesnis. Paskutinius svečių sąrašo apkarpymus išgyveno du kolegos iš Misisipės universiteto, kurie jau savaitę leido saloje. Mersera su jais sutarė gerai, bet išliko atsargi. Juos pakvietė tik iš mandagumo.

Per pastaruosius šešerius metus jai teko sukinėtis trijuose universiteto miesteliuose, kur išmoko vidinės politikos vingrybių. Per visą Misisipės universiteto Anglų kalbos katedros istoriją ji buvo vienintelė dėstytoja, kurios romanas pateko į bestselerių sąrašus, tad pavydo tikrai netrūko. Buvo pakviestas ir senas draugas iš Čapel Hilio, tačiau atsisakė. Užtat sukiojosi du draugai iš vidurinės mokyklos ir vienas iš darželio.

Tomo šeima buvo kur kas tvirtesnė. Tėvai, broliai, seserys ir jų mažyliai užtūpė visą eilę. Už jų — triukšminga universiteto draugužių gauja iš Grinelio laikų.

Netikro pastoriaus vaidmens ėmėsi Briusas Keiblas iš „Įlankos“ knygyno, vienkartinis nuotakos meilužis. Jis kaip tik ėmė kviesti visus užimti savo vietas ir susispausti arčiau priekio, kur kilo balta arka iš vytelių. Ją puošė gvazdikai, raudonos ir baltos rožės, o iš abiejų pusių rėmė pinučiai. Už jos plytėjo šimtas pėdų balto smėlio, o toliau — nieko daugiau, tik patvinęs Atlantas, nuostabus vaizdas, tįstantis šimtus mylių iki planetos linkio. Šiaurės Afrika — už keturių tūkstančių mylių tiesia linija.

Gitaristė grojo, kol ant tako pasirodė Mersera ir Tomas. Laikydamiesi rankomis ir visą laiką šypsodamiesi, jie nusileido laiptais ir priėjo prie arkos, kur juos pasitiko netikras pastorius.

Briusui Keiblui šios vestuvės nebuvo pirmos. Nežinia kodėl, bet Florida kone bet kam leisdavo nebrangiai nusipirkti leidimą miesto administracijoje ir tapti ceremonmeisteriu, turinčiu teisę atlikti civilinės santuokos ceremoniją. Briusas to nei žinojo, nei pageidavo, iki viena jo buvusi mergina užsigeidė susituokti Kamino saloje ir primygtinai paprašė padaryti jai tokią paslaugą.

Anos tuoktuvės buvo jo pirmos. Merseros pastarosios — antros. Briuso galvoje sukosi mintis, kažin kiek tokių cere-

monmeisterių yra permiegoję su nuotakomis. Taip, ne itin seniai jis kartą permiegojo su Mersera, kai ši jį šnipinėjo, visgi šioji istorija jau buvo pasenusi. Jo žmona Noelė apie tai žinojo. Tomas irgi informuotas. Visi reagavo ramiai. Juk jie — civilizuoti žmonės.

Puikiai žinodama Briuso polinkius nuklysti nuo scenarijaus, Mersera kruopščiai sukūrė įžadus. Netikėta, bet pasitaręs Tomas net pridėjo savo žodžių. Buvęs Šiaurės Karolinos universiteto studentas perskaitė eilėraštį, sunkiai suvokiamą kratinį laisvosiomis eilėmis, kuris turėjo pakurstyti romantiką, tačiau tik privertė svečius įsmeigti akis į bangas, švelniai dūžtančias į krantą. Briusas pasistengė vėl pritraukti jų dėmesį, pristatydamas trumpas naujavedžių biografijas, ir net sulaukė kelių prunkštelėjimų. Balsinga gitaristė minią pamalonino įspūdinga „This Will Be (An Everlasting Love)“* versija. Konė perskaitė sceną iš „Tesos“, kuri laisvai paremta jos močiutės istorija. Šiame pasakojime Tesa kas rytą vaikštinėdavo tuo pačiu paplūdimiu, ieškodama naktį padėtų vėžlių kiaušinių. Ji sergėjo seklumą ir kopas taip, tarsi tai būtų jos nuosavybė, o keli gyventojai ją puikiai prisiminė. Tai buvo jautri ištrauka iš pasakojimo apie žmogų, nuotakai padariusį didžiulę įtaką.

Tuomet Briusas jiems pasiūlė perskaityti įžadus, kuriuose, jo manymu, buvo pernelyg daugžodžiaujama — šią nuolatinę Merseros prozos ydą jis buvo pasiryžęs ištaisyti. Jis mylėjo visus savo rašytojus ir jais rūpinosi, tačiau buvo griežtas kritikas. Na, ką padarysi — tai ne jo vestuvės.

Naujavedžiai apsimainė žiedais, pasibučiavo ir svečiams nusilenkė jau kaip vyras ir žmona. Sustoję žmonės paplojo.

* „Tai bus (Amžina meilė)“. (*Čia ir toliau — red. past.*)

Visa ceremonija truko dvidešimt dvi minutes.

Fotografavimasis užtruko šiek tiek ilgiau, vėliau visi susibūrė ant tako ir paskui Merserą bei Tomą per kopas nusekė iki baseino, kur laukė dar daugiau šampano. Tuomet pora pagal „My Girl“* sušoko pirmąjį šokį. Didžėjus paleido dar daugiau „Motown“**, ir šokiai įsisiūbavo. Praėjo beveik dešimt minučių, kol į baseiną įkrito pirmas girtuoklis — Konės vyras.

Populiariausias maisto tiekėjas saloje buvo šefas Klodas, tikras kadžunas*** iš Pietų Luizianos. Jis su savo komanda sukosi terasoje, o Noelė pasirūpino stalų išdėstymu ir gėlėmis. Ji buvo beveik gryna prancūzė, šį virtuvės meną įvaldžiusi su visomis detalėmis, ir neturėjo sau lygių. Eimė jos paprašė pasirūpinti gėlėmis, indais, jų išdėstymu, taurėmis, stalo įrankiais ir vynu, kurį Noelė ir Briusas su malonumu išrinko ir užsakė iš savo tiekėjo. Terasoje po tentu stovėjo du ilgi stalai.

Saulei leidžiantis šefas Klodas Eimei sušnabždėjo, kad vakarienė paruošta, tad svečiai buvo palydėti į savo vietas. Triukšminga minia daug juokėsi ir grožėjosi naujavedžiais. Pirmajam šabli buteliui apsukus ratą, Briusas kaip visada paprašė tylos, kad galėtų pasigirti savo žiniomis apie vyną. Tada stalus nuklojo atkeliavusios lėkštės su šviežiomis austrėmis. Valgant antrą patiekalą, krevečių remuladą, pasigirdo tostai, ir reikalai pasidarė nebevaldomi. Tomo brolis neblogai pasistengė, bet oratorius iš jo buvo nekoks. Viena Merseros seserijos narė, suvaidinusi privalomą verkiančios pamergės

* „Mano mergina“.

** Optimistiškas, dažnai popmuzikos įtakos turintis ritmenbliuzo stilius, siejamas su Detroito miestu ir daugybe juodaodžių vokalistų bei vokalinių grupių nuo šeštojo dešimtmečio, kuriam būdingos kompaktiškos, šokiams pritaikytos aranžuotės.

*** Angl. *Cajun* — Luizianos prancūzų etninės grupės, pasižyminčios savita virtuve, atstovas.

vaidmenį, užsižaidė per ilgai. Briusas sugebėjo ją nutraukti įspūdingu tostu. Tuomet pristatė dar vieną puikų vyną — sanserą. Bėdos prasidėjo, kai Merseros svainis, vis dar šlapias po maudynių baseine ir girtas jau nuo vidurdienio, pabandė papasakoti juokingą istoriją apie seną Merseros vaikiną. Ne pats geriausias metas. Laimei, jo replikas nutraukė garsus Konės „Pakaks, Karlai!“

Nusikvatojęs Karlas sudribo į krėslą, bet tik po kelių sekundžių suvokė, kad niekas nesijuokia. Norėdamas prasklaidyti įtampą, bičiulis iš Grinelio brolijos, pašokęs ant kojų, perskaitė nešvankų eilėraštį apie Tomą. Kol jis skaitė, buvo patiektas pagrindinis patiekalas — kepta plekšnė. Eilėraštis eilutė po eilutės darėsi vis vulgaresnis ir juokingesnis, tad, jį užbaigus, visiems iš juoko jau tryško ašaros.

Eimė nerimavo dėl triukšmo. Namai paplūdimyje buvo pastatyti vienas šalia kito, tad triukšmas gerai sklido. Todėl ji pakvietė artimiausius kaimynus ir prieš savaitę supažindino su Mersera. Jie juokėsi ir gėrė daugiau už visus kitus.

Vadžias į savo rankas perėmusi Maira papasakojo, kaip su Li pirmą kartą sutiko Merserą, prieš penkerius metus vasarai sugrįžusią į salą.

— Jos grožis buvo išskirtinis, žavesys — užkrečiamas, o elgesys — nepriekaištingas. Bet mes vis svarstėme: ar ji gali rašyti? Slapta tikėjomės, kad ne. Naujausias jos romanas, mano nuomone, tikras šedevras, pasauliui padėjo įrodyti, kad ji išties moka pasakoti gražias istorijas. Kodėl kai kuriems žmonėms taip sekasi?

— Nagi, Maira, — švelniai tarė Li.

Iki tos akimirkos dauguma tostų ir replikų skambėjo bent kiek apgalvotai, bet po to prasidėjo visiškas ekspromtas, pakurstytas vyno.

Vakarienė buvo ilga ir gardi, jai pasibaigus, vyresnieji svečiai sujudo skirstytis. Jaunesnieji sugrįžo į šokių aikštelę, kur didžėjus, prisukęs garsą, pildė jų prašymus.

Apie vidurnaktį Briusas aptiko Merserą ir Tomą ant baseino krašto, į vandenį nuleidusius kojas. Prisėdęs šalia, dar kartą pagyrė žavias vestuves.

— Kada išvykstat į Škotiją? — paklausė.

— Rytoj antrą, — atsakė Mersera. — Iš Džeksonvilio skrisim į Vašingtoną, o tada tiesiai į Londoną.

Medaus mėnesį jie turėjo praleisti Hailande.

— Ryte užsukit į knygyną. Paruošiu kavos. Mums jos tikrai prireiks.

Tomas linktelėjo, o Mersera paklausė:

— Būtinai. Ką sugalvojai?

Briusas staiga surimtėjo. Pažvelgęs į ją, manieringai šyptelėjo ir tarė:

— Radau istoriją, Mersera. Turbūt geriausią, kokią tik esu girdėjęs.

2

„Įlankos“ knygynas atsidarydavo devintą ryto kiekvieną sekmadienį, kai Briusas iš vidaus atrakindavo priekines duris ir pasisveikindavo su nuolatiniais lankytojais. Nors demografinė statistika buvo neaiški, jis spėjo, kad maždaug pusė nuolatinių Kamino salos lankytojų — atvykėliai iš šaltųjų kraštų. Kita pusė — vietiniai iš šiaurinės Floridos ir pietinės Džordžijos. Turistai atvykdavo iš visur, bet daugiausia — iš pietų ir rytų.

Kad ir kaip būtų, užsukdavo gausybė „šiauriečių“, trokštančių paskaityti mėgstamiausius laikraščius. Prieš daugybę

metų jis ėmė dalinti sekmadieninius *Times*, *Post*, *Enquirer*, *Tribune*, *Baltimore Sun*, *Pittsburgh Post-Gazette* ir *Boston Globe* numerius. Pardavinėjo ne tik laikraščius, bet ir legendinius šiltus sviestinius sausainius iš kampinio restorano — ir tik sekmadieniais. Pusė dešimtos antro aukšto kavinėje ir skaitykloje apačioje jau knibždėdavo jankių, skaitančių naujienas iš namų. Tai tapo savotišku ritualu, ir daugelis nuolatinių klientų niekada nepraleisdavo sekmadienio ryto knygyne. Nors moterys čia tikrai laukiamos, — Briusas jau seniai suprato, kad daugiausia knygų nusiperka būtent jos, — sekmadienio ryto minia buvo vyriška, o kalbos apie politiką ir sportą dažnai įsitriukšmaudavo. Laukinėje terasoje buvo leidžiama rūkyti, ir paprastai Pagrindinėje gatvėje tvyrodavo sodrus cigarų dūmų kvapas.

Mersera ir Tomas atvyko vėlyvą rytą — dabar jau susituokę, stebėtinai žvalūs ir pasiruošę kelionei. Briusas juos pakvietė į savo kabinetą apačioje, pirmųjų leidimų kambarį, kur eksponavo kelias rečiausias turimas knygas. Įsipylę kavos, jie pasišnekučiavo apie vakarykštę naktį. Tačiau naujavedžiai nekantravo leistis į jų laukiančią ilgą kelionę.

Nusišypsojusi Mersera tarė:

— Minėjai geriausią visų laikų istoriją.

— Taip, minėjau. Kalbėsiu trumpai. Tai tikra istorija, bet ją galima paversti beletristika. Esi girdėjusi apie Tamsiąją salą į šiaurę nuo čia?

— Gal. Nesu tikra.

— Ji negyvenama, tiesa? — paklausė Tomas.

— Tikriausiai taip, bet yra abejonių. Tai viena iš dviejų mažesniųjų barjerinių salų tarp Floridos ir Džordžijos. Ten statybos taip niekad ir neprasidėjo. Ji maždaug trijų mylių ilgio ir mylios pločio. Nuostabūs paplūdimiai.

Linksėdama Mersera prisiminė:

— O taip, dabar pamenu. Tesa apie ją pasakojo prieš daugybę metų. Ten juk vaidenasi ar kažkas tokio?

— Kažkas tokio. Prieš kelis šimtmečius, maždaug apie 1750 metus, ji tapo pabėgusių iš Džordžijos vergų rojumi. Tada ją valdę britai dar nebuvo uždraudę vergijos. Florida buvo po Ispanijos vėliava, ir, nors vergijos nedraudė įstatymai, pabėgėliams buvo suteikiamas prieglobstis. Tarp dviejų šalių tvyrojo ilgametė nesantaika, ką gi daryti su pabėgusiais į Floridą vergais. Ispanai juos norėjo ginti vien siekdami paerzinti britus su jų amerikietiškomis kolonijomis. Apie 1760-uosius vergų laivas, grįžtantis iš Vakarų Afrikos, ruošėsi švartuotis Savanoje, kai iš šiaurės atslinkusi nuožmi audra, kurią šiandien vadiname šiaurės rytų vėju, apsuko laivą, nustūmė į pietus ir smarkiai aptalžė. Tai buvo laivas „Venera“ iš Virdžinijos, denyje — apie keturi šimtai vergų, sugrūstų kaip silkės. Na, bent jau iš Afrikos išplaukė keturi šimtai, bet ne visi išgyveno. Daugelis mirė jūroje. Trumpai tariant, sąlygos laive buvo nežmoniškos. Šiaip ar taip, „Venera“ į dugną nugrimzdo maždaug už mylios nuo Kamberlando salos. Kadangi vergai buvo surakinti grandinėmis, beveik visi nuskendo. Keli įsikabino į laivo nuolaužas ir per audrą išsiropštė Tamsiojoje saloje, kaip ji vėliau pavadinta. 1760 metais ta sala buvo bevardė. Juos priglaudė pabėgėliai iš Džordžijos, ir visi kartu įkūrė nedidelę bendruomenę. Po dviejų šimtų metų visi mirė arba išsikraustė, ir dabar sala negyvenama.

Briusas gurkštelėjo kavos ir palaukė atsakymo.

— Įdomu, bet aš nerašau istorinių knygų, — tarė Mersera.

— Tai kur kabliukas? Kokios nors siužeto užuomazgos? — paklausė Tomas.

Nusišypsojęs Briusas pakėlė ploną neišvaizdų leidinį, dydžiu sulig knyga minkštais viršeliais. Parodė pavadinimą: „Tamsi Tamsiosios salos istorija“. Autorė — Lavlė Džekson.

Prie knygos niekas nepuolė, bet Briusui tai buvo nė motais. Jis pasakojo toliau:

— Tai savilaidos knyga. Pardaviau gal trisdešimt egzempliorių. Ją parašė paskutinė gyva Tamsiosios salos paveldėtoja, ar bent jau taip ji tvirtina. Lavlė Džekson gyvena čia, Kamino saloje, šalia senųjų fabrikų, Dokų kvartale.

— Žinau, kur jis, — pastebėjo Mersera.

— Ji tvirtina, kad 1940 metais gimė Tamsiojoje saloje, o sulaukusi penkiolikos iš jos išsikraustė drauge su motina.

— Iš kur ją pažįsti? — paklausė Mersera.

— Prieš kelerius metus ji atėjo su maišu, pilnu šių knygų, ir norėjo surengti autografų vakarą. Juk esi girdėjusi mano skundus, kad tie savilaidininkai knygų pardavėją gali išvaryti iš proto. Jie labai reiklūs, labai įkyrūs. Stengiuosi jų vengti, bet Lavlė man patiko, o jos pasakojimas — įspūdingas. Ji mane pakerėjo. Surengėme autoriaus vakarą. Prisikviečiau draugų, kurie bet ką padarys dėl nemokamos vyno taurės. Vakarėlis buvo mielas, o Lavlė man liko dėkinga amžiams.

— Vis dar laukiu siužeto, — abejingai tarė Tomas.

— Siužetas štai kur. Florida nebūtų Florida, jei nekilnojamojo turto rykliai nebūtų išnaršę kiekvieno valstijos kvadratinio colio, ieškodami tuščio paplūdimio. Tamsiąją salą jie aptiko prieš daugybę metų, bet kilo didelė bėda. Sala per maža, kad pateisintum išlaidas tiltui statyti. Statytojai niekada nepastatys pakankamai namų, viešbučių, vandens parkų, marškinėlių parduotuvių ir viso kito, kad įtikintų valstiją nutiesti tiltą. Tad prie Tamsiosios salos niekas nekišo nagų. Tačiau uraganas Leo viską pakeitė. Jo akis praslinko

tiesiai virš salos, atskėlė šiaurinį galą ir sustūmė smėlio kalną į didžiulį rifą, kuris nuo pietinio kranto dabar tįsta iki Diko uosto žemyninėje dalyje. Inžinieriai tvirtina, kad dabar tiltą nutiesti bus daug pigiau. Nekilnojamojo turto vystytojai ten sulėkė kaip maitvanagiai, sudėję viltis į savo draugužių iš Talahasio pagalbą.

— Taigi siužetas — pati Lavlė Džekson? — paklausė Tomas.

— Būtent. Ji tvirtina esanti vienintelė savininkė.

— Jei ji ten nebegyvena, kodėl neparduoda vystytojams? — nusistebėjo Mersera.

Briusas knygą numetė į krūvą ir gurkštelėjo kavos. Nusišypsojęs tarė:

— Nes ten šventa vieta. Ten palaidoti jos žmonės. Viena jos pramotė, moteris vardu Nala, plaukė „Venera“. Lavlė neparduos. Nė už ką.

— O ką sako vystytojai? — paklausė Tomas.

— Jų advokatai — kieta šutvė. Sako, nėra jokių įrašų, kad Lavlė būtų gimusi saloje. Turėkit omenyje, kad ji — vienintelė gyva liudininkė. Visi kiti giminaičiai mirę jau keli dešimtmečiai.

— Blogi berniukai turi didelių planų? — paklausė Mersera.

— Gal juokauji? Sublokuoti namai, kurortai, golfo aikštynai. Sklinda gandas, kad jie su seminolais net susitarė dėl kazino. Artimiausia tokia vietelė — už dviejų valandų kelio. Visa sala bus „trinkelizuota“ per trejus metus.

— O Lavlė neišgali nusisamdyti advokato?

— Žinoma, kad ne. Jai — per aštuoniasdešimt, ir ji kas mėnesį gauna nedidelį socialinės rūpybos čekį.

— Aštuoniasdešimt? — pakartojo Mersera. — Ar tu tikras?

— Ne. Nėra jokio gimimo liudijimo ar metrikų. Jei perskaitysi jos knygą, — o tą tau siūlau kuo greičiau padaryti, — suprasi, kaip izoliuotai tie žmonės gyveno kelis šimtmečius.

— Jau pasiėmiau knygų kelionei, — užsiminė Mersera.

— Gerai, tavo reikalas, ne mano. Bet štai kas įdomu: viena iš priežasčių, kodėl ta sala tokia izoliuota, — Nala buvo afrikiečių ragana, vudu žynė. Vienoje dalyje, kurią tu tikrai ilgai prisiminsi, ji ant salos uždėjo prakeiksmą, kad apsaugotų nuo prašalaičių.

Tomas, papurtęs galvą, prisipažino:

— Štai dabar aš užuodžiu siužetą.

— Tau patinka?

— Patinka.

— Pradėsiu skaityti lėktuve, — pažadėjo Mersera.

— Kai baigsi, atsiųsk žinutę iš Škotijos, — tarė Briusas.

3

Vos tik lėktuvas pakilo ir išsilygino maždaug virš Pietų Karolinos, Mersera išsitraukė iš krepšio knygą ir apžiūrėjo viršelį. Dizainas buvo ne pats blogiausias: palei siaurą vieškelį rikiavosi milžiniški ąžuolai ir tilandsijų kuokštai, svyrantys beveik iki žemės. Medžiai vis tamsėjo ir susiliejo su pavadinimu: „Tamsi Tamsiosios salos istorija“. Viršuje autorės pavardė — Lavlė Džekson. Viduje — antraštinis puslapis, toliau — metrika. Leidėjas — nedidelė Orlando spaustuvė. Nebuvo nei dedikacijos, nei rašytojos nuotraukos, nei anotacijos ant galinio viršelio. Rankos nepridėjo ir joks redaktorius.

Mersera tikėjosi paprasto rašymo stiliaus. Lengvų, ne daugiau nei triskiemenių žodžių. Trumpų, aiškių sakinių vos su keliais kableliais. Tikrai be jokių literatūrinių įmantrybių. Tačiau tekstas liejosi lengvai, pasakojimas buvo įdomus, tad Mersera greitai nustūmė į šoną savo, kaip redaktorės ir dėstytojos, mintis ir pasinėrė į knygą. Nestabtelėdama perskaičiusi pirmą skyrių suvokė, kad tekstas kur kas įdomesnis ir patrauklesnis už daugumos studentų rašliavų, kurias ji priversta skaityti. Tikrai, rašymo stilius ir pasakojimas buvo kur kas patrauklesnis už daugumos išpūstų debiutinių romanų, kuriuos jai teko atsiversti per pastaruosius metus.

Pamačiusi, kad Tomas ją stebi, paklausė:

— Ką?

— Ryte ryji, — tarė jis. — Ir kaip?

— Visai neblogai.

— Kada aš galėsiu paskaityti?

— Gal kai pabaigsiu?

— O gal skaitykim pakaitomis po skyrių? Pasidalinkim?

— Man dar niekada neteko šitaip skaityti, ir aš tikrai nesiruošiu pradėti dabar.

— Bus lengva, juk skaitau dukart greičiau už tave.

— Provokuoji? — paklausė ji.

— Žinoma. Mes susituokę maždaug dvidešimt keturias valandas. Laikas pirmam ginčui.

— Neužkibsiu ant masalo, brangusis. Dabar sukišk nosį į savo knygą ir palik mane ramybėje.

— Gerai, bet paskubėk.

Ji pažvelgė į savo vyrą, nusišypsojo, papurtė galvą ir tarė:

— Vakar pamiršom seksu užtvirtinti mūsų santuoką.

Tomas apsižvalgė, ar jų negirdi kiti keleiviai.

— Mes trejus metus užsiimame seksu.

— Ne, Romeo, santuoka bus tikra, bent jau bibline prasme, jei pasakysime įžadus, mus paskelbs vyru ir žmona, o mes pasimylėsime.

— Ar tu skaisti? Bibline prasme?

— Taip smarkiai nesistengsiu.

— Buvau pavargęs ir šiek tiek išgėręs. Atleisk. Atsigriebsime Škotijoje.

— Jei sugebėsiu išlaukti.

— Nepamesk šios minties.

4

Nalai buvo devyniolika, kai jos trumpas, laimingas gyvenimas pasikeitė amžiams. Su savo vyru Mosiu ji turėjo vieną vaiką — trimetį berniuką. Jie priklausė lubų genčiai ir gyveno kaime pietinėje Kongo karalystės dalyje.

Kaimas snaudė. Staiga tylią naktį perskrodė garsūs, panikos kupini balsai. Užsiliepsnojo trobelė, klykė žmonės. Pabudusi pirma, Nala papurtė Mosį. Sūnus miegojo tarp jų ant patiesalo. Kartu su kitais žmonėmis jie nubėgo padėti, tačiau ten pamatė kai ką blogiau už gaisrą. Užpuolis! Gaisrą tyčiomis sukėlė kraugeriška gauja iš kitos genties, jau ir anksčiau pagarsėjusi savo purvinais darbais. Jie pagarsėjo kaip vergų medžiotojai. Su kuokomis ir rimbais išpuolę iš džiunglių, ėmė pliekti kaimo gyventojus. Patyrę plėšikai žinojo, kad aukos bus priblokštos ir neorganizuotos, tad nesugebės pasipriešinti. Jas mušė, sučiupo ir supančiojo, bet stengėsi nudėti kuo mažiau. Žmonės per daug vertingi. Sėniai liko prižiūrėti vaikų, vos per kelias minutes tapusių našlaičiais. Moterys klykė ir dejavo dėl savo vaikų, kurių niekur nesimatė. Juos

išvedė į džiungles ir paleis tik kitą dieną. Maži vaikai — mažai pelno vergų prekeiviams.

Nala šaukė Mosį, bet šis neatsakė. Tamsoje vyrus atskyrė nuo moterų. Ji vis kvietė savo mažąjį berniuką, o kai niekaip nesiliovė rėkusi, užpuolikas smogė jai kuoka. Ji griuvo, ant smakro pajutusi kraują. Ugnies atšvaistėse įžiūrėjo, kaip vyrai, apsiginklavę ilgomis mačetėmis ir peiliais, stumdo ir varo kaimo gyventojus, jos draugus ir kaimynus. Jie laidė griežtus įsakymus ir grasino nudėti visus nepaklūstančius. Gaisras išsiplėtė ir ėmė riaumoti vis garsiau. Smūgis Nalą dar kartą parvertė ant žemės, tada ji išgirdo paliepimą keltis ir eiti į džiungles. Tuzinas moterų buvo sukaustytos grandinėmis; kone visos — jaunos motinos, raudančios ir kviečiančios savo vaikus. Joms liepė užsičiaupti, bet jos verkė toliau, ir užpuolikas jas nupliekė rimbu.

Iš kaimo nuėję gilyn į džiungles, jie sustojo laukymėje, kur laukė jaučių traukiamas vežimas, prigrūstas grandinių ir apkaustų. Moterys buvo apsijuosusios tik strėnjuostėmis. Jas nuplėšus, liko stovėti nuogos. Užpuolikai ant kaklo uždėjo geležines antkakles ir tvirtai jas užspaudė. Vieną antkaklę su kita juosė kelių pėdų grandinė. Kai moterys vėl pajudėjo viena eile, buvo taip surakintos, kad, vienai pabandžius bėgti, būtų suklupusi ir pargriuvusi visa vora.

Tačiau moterys buvo per daug įbaugintos, kad bėgtų. Tankiose džiunglėse tvyrojo visiška tamsa. Jos puikiai jas pažinojo ir numanė, kokie pavojai ten glūdi, ypač naktį. Vežimas pajudėjo į priekį, jį vadeliojo paauglys, į vieną ranką pagriebęs deglą, į kitą — vadeles. Švaistydamiesi rimbais, būrį lydėjo dar du ginkluoti užpuolikai: vienas — priekyje, kitas — gale. Pavargusios verkti moterys dūlino į priekį; tik retkarčiais pasigirsdavo grandinių žvangėjimas.

Buvo aišku, kad džiunglėse dar kažkas vyksta. Gal ten varomi kiti kaimo gyventojai? Gal jų vyrai, tėvai ir broliai? Išgirdusios vyrų balsus, visos moterys tučtuojau ėmė kviesti mylimuosius vardais. Iškeikę jas, pagrobėjai supliaukšėjo rimbais. Vyrų balsai nutolo.

Jaučiai sustojo prie upelio, kurį moterys gerai žinojo, mat ten maudydavosi ir skalbdavo drabužius. Pagrobėjai tarė čia apsistosią nakčiai ir moterims įsakė susiburti prie vežimo. Jos vis dar buvo surakintos drauge, o po valandos nuo antkaklių ant odos prisitrynė žaizdos. Prie vežimo rato banditai prirakino sunkią grandinę, apvyniojo aplink dviejų moterų kaklus ir šitaip belaisves paliko nakčiai.

Paauglys, užkūręs lauželį, išvirė puodą raudonųjų ryžių. Įmaišė manioko lapų ir ybiškių, o paruošęs pavalgė kartu su kitais dviem plėšikais, dalindamasis vienu mediniu šaukštu. Išsekusios ir išsigandusios moterys alkio nejuto, tačiau stebėjo valgančius vyrus, nes aplink daugiau nieko nebuvo. Susigūžė drauge, o grandinės žvangėjo net nuo menkiausio judesio. Moterys šnabždėjosi ir gedėjo savo vaikų bei sutuoktinių.

Ar jos kada nors dar sugrįš namo?

Gandai sklido apie vergų medžiotojus, siaučiančius šiaurinėje šalies dalyje, bet jos gyveno per toli ir dėl jų nesuko galvos. Kaimo vadas, susitikęs su kitomis gentimis, išgirdo perspėjimą. Vyrams įsakė naktį šalia pasidėti ginklus ir elgtis atsargiai medžioklėje bei žvejyboje.

Laužui išblėsus, užslinko dar tamsesnė naktis. Vyrai galėjo išgirsti jų šnabždesius, todėl jos savo mintis pasiliko sau. Paauglys užmigo prie laužo, o du vyrai dingo. Viena moteris pašnibždom pasiūlė bėgti, tačiau tai atrodė neįmanoma. Grandinės, kuriomis jos buvo sukaustytos drauge, tarškėjo net kvėpuojant.

Staiga sugrįžę du vyriškiai pagriebė jauniausią belaisvę Sanu, keturiolikmetę merginą, kurios motina liko kaime. Jie atsegė antkaklę ir ją išlaisvino nuo grandinių. Ji priešinosi ir stengėsi ištrūkti, tačiau jie keikdamiesi ją sumušė. Vyrai su mergina prapuolė ilgam — keliems siaubingiems tarpsniams. Moterys girdėjo, kaip vyrai pasikeisdami ją prievartauja. Grįžusi mergina verkė ir drebėjo tarsi priepuolio ištikta. Vyrai ją vėl surakino ir moterims pagrasino: tas pats esą laukia ir jų, jei prabils ar bandys bėgti. Iš siaubo jos susispietė dar glaudžiau. Šnabždėdama Nala guodė merginą, bet niekas nenumalšino jos virpėjimo.

Pavargę vyrai netrukus užmigo. Deja, belaisvės nesugebėjo net nusnūsti. Jos nepatogiai sėdėjo. Be to, buvo priblokštos ir troško grįžti namo pas vaikus bei vyrus.

Išaušus jie vėl pajudėjo tolyn nuo kaimo. Džiunglės vis retėjo, pradėjo kepinti kylanti saulė. Rytui įpusėjus, jos atsidūrė slėnyje, kurio anksčiau nebuvo mačiusios. Vežimas sustojo, o vyrai moteris nuvedė prie medžio ir liepė susėsti. Užkūręs laužą, paauglys išvirė dar vieną puodą raudonųjų ryžių su ybiškėmis. Vyrai vienu mediniu šaukštu pavalgė pirmi, o likučius atidavė moterims. Jos leido pirma pavalgyti Sanu. Tačiau ji atsisakė — neturinti apetito. Negausius likučius kruopščiai išsidalino kitos — visos gavo po kelis kąsnelius. Jos alko ir troško vandens.

Liūdna vora pajudėjo į priekį; tarškėjo tik vežimo ašis ir nuo kaklo iki kaklo tįstančios grandinės. Vyrai, pamainomis įsėdę į vežimo galą, sudėdavo bluostą. Jie akylai stebėjo moteris, tarytum jas rinkdamiesi nakčiai. Prie upelio sustojo atsigerti ir valandėlę pailsėti šilkmedžio pavėsyje. Moterys pietums tegavo po mažą obuolį ir sužiedėjusios duonos riekę. Pavalgiusios ir dosniai atsigėrusios vandens, jos galėjo įbristi į upelį nusiprausti.

Užklupus antrai tamsiai nakčiai, atėjo eilė moteriai vardu Šara. Nuėmus antkaklę, ji pabandė išsilaisvinti ir pasipriešinti vyrams. Bet šie ją sumušė lazda ir, pririšę prie medžio, pliekė botagais tol, kol ji prarado sąmonę. Iškeikę kitas moteris, pagrasino taip pat nubausti visas, kurios išdrįs priešintis. Iš siaubo paklaikusios moterys verkdamos įsikibo viena į kitą.

Vienas iš vyrų bakstelėjo į Nalą. Ji žinojo — geriau nesispyrioti. Štai, Šara bandė ištrūkti, o dabar ji beveik mirusi. Nusivedę Nalą tarp medžių, pagrobėjai ją išprievartavo.

Nors buvo išsekusios, išalkusios, ištroškusios, išsigandusios ir kentėjo skausmus, moterys nesugebėjo akių sumerkti ir antrąją naktį. Vargšė Šara reikalų irgi nepagerino. Ji, vis dar pririšta prie medžio, klaikiai dejavo visą naktį. Kažkuriuo metu dejonės nutilo.

5

Išaušus vyrai susipyko. Šara naktį mirė, ir jie kaltino vienas kitą. Iškeliaudami moteris privertė praeiti pro pat medį. Verkdamos jos atsisveikino su savo drauge. Antkaklės neleido pasukti galvų, bet Nala sugebėjo žvilgtelėti. Nuogas Šaros kūnas, vis dar apkabinęs medį surištomis rankomis, buvo aplipęs sukrešėjusiu krauju.

Dienų dienas jos ėjo įkaitusiais vieškeliais ir vis labiau silpo. Žinojo, kad eina į vakarus, o vandenynas vis arčiau, nors jo niekada nebuvo mačiusios. Tai — tradicinės išminties, jų Afrikos legendos dalis. Kaimas liko labai toli — jos žinojo, kad namo nebegrįš. Daugiau nei du šimtmečius kongiečiai ir kiti vakarų afrikiečiai buvo puldinėjami, sukausto-

mi grandinėmis, išvežami ir parduodami į vergiją Naujojo pasaulio kolonistams. Moterys žinojo, kas jų laukia. Nalai teliko vienintelė viltis — dar kartą pasimatyti su Mosiu.

Dienos susiliejo, o laikas prarado prasmę. Suvaldžius emocijas, galvose sukosi vienintelė mintis — išgyventi. Nuožmi ir nepailstanti saulė viską dar labiau blogino. Valanda po valandos moteris vis labiau sekino alkis ir troškulys. Naktį, iš šiaurės papūtus vėjams, belaisvės dar arčiau susiglausdavo, norėdamos sušilti, o sargybiniai miegodavo prie nedidelio laužo.

Pritrūkus maisto, vyrai susiginčijo. Paaugliui įsakė vežimą pasukti į pietus. Sutemus moterys užuodė ant laužo kepamo valgio kvapus ir pasiekė mažą kaimą miško pakraštyje. Iš lentų ir vielos suraizgytos tvoros juosė sodybos kiemą, kuriame buvo gausu tokių pat belaisvių kaip jos. Galybė kalinių — moterys atskirai nuo vyrų ir vaikų. Vergų aptvarai. Keli sargybiniai su šautuvais stebėjo besiartinančias moteris. Atsivėrus vartams, jos suėjo vidun. Čia joms nuėmė grandines ir apkaustus. Žila afrikietė maišinio audinio suknele jų mėlynes ir žaizdas patepė taukais iš dubens. Išdalino pupelių ir gardžios duonos, ir jos pagaliau prisikimšo pilvus. Ūkis priklausė jai ir jos vyrui, o iš keliaujančių vergų prekeivių jie imdavo nedidelį užmokestį. Moterys tikriausiai bus parduotos kitai gaujai. Šeimininkei buvo gaila jų kančių, bet ji nieko negalėjo padaryti.

Čia buvo įkalinti ir keli vaikai. Nala ir kitos kaimo moterys į juos žiūrėjo su ilgesiu ir gailesčiu. Jos ilgėjosi atplėštų savo mažylių, tačiau turbūt tik geriau, kad jie pasiliko namie. Kaimo sėniai jais pasirūpins. Vargšai vaikai, suvaryti į aptvarus, atrodė nusilpę ir išalkę. Kūneliai nusėti žaizdomis ir vabzdžių įkandimais. Jie nežaidė, nesišypsojo ir nešokinėjo kaip paprasti vaikai.

Aptvarą skyrė aukšta vielinė tvora. Vyrai ir moterys ten susitikdavo paieškoti pažįstamų veidų. Mosio nebuvo matyti, bet Nala atpažino vyriškį iš savo kaimo. Jis papasakojo, kad pirmą dieną juos padalino į tris būrius. Mosis išėjo su kitais. Ne, Nala nemačiusi nei jo žmonos, nei dviejų dukterų.

Tą naktį ėmė smarkiai lyti, siaubingai žaibavo ir pūtė smarkus vėjas. Aptvaruose nebuvo kur pasislėpti. Moterys, susigūžusios tarp mažos trobelės polių, miegojo purve. Ryte žilaplaukė šeimininkė atnešė duonos ir raudonųjų ryžių. Dalindama maistą, pastebėjo išbertą vaiką. Pabijojusi tymų, mažylį nusivedė į trobelę. Ji papasakojo, kad prieš mėnesį nuo raupų mirė trys vaikai.

Savaitę praleidusias vergų aptvaruose, moteris vėl suskirstė ir liepė ruoštis kelionėn. Naujų sargybinių būrelis surinko dvidešimt moterų bei tris vaikus ir ištraukė grandines ir apkaustus. Nalą ir jos drauges pardavė pirmą kartą.

Atsirado naujas įtaisas, naujas kankinimo būdas. Tai buvo paprasta šešių pėdų ilgio lenta su metalinėmis kilpomis abiejuose galuose — po vieną kiekvienam belaisviui. Kilpos buvo tvirtinamos ant kaklo: dvi moterys ne tik būdavo tvirtai susietos, bet joms ant pečių teko nešti ir sunkų medžio gabalą. Aplink juosmenį apvyniota grandinė dar buvo perkišta ir per apkaustą ant vaiko kaklo. Šis slinko tarp moterų po lenta. Lyg to dar nebūtų gana, sargybiniai ant lentų sukraudavo vandens ir maisto atsargas, pasunkindami belaisvių naštą.

Po kelių minučių kelyje Nala kone pradėjo ilgėtis geležinės antkaklės. Jai jau buvo nebesvarbu. Vienas kankinimo būdas blogesnis už kitą.

Bėgo dienos, saulė vis kaito. Moterys silpo ir ėmė alpti nuo karščio bei išsekimo. Viena sąmonę praradusi belaisvė, lenta sujungta su kita, paskui save nusitempdavo ir antrą-

ją. Sargybiniai duodavo atsigerti, o jei ši neatsigaudavo, išsitraukdavo rimbus.

Teisingumas, nors ir menkas, buvo įvykdytas, kai vienas sargybinis, žiauriausias iš trijų, užlipo ant didelės žaliosios mambos ir klykdamas krito. Išsigandusios belaisvės išsilakstė, o gyvatė paspruko. Moteris suginė po medžiu; čia jos pailsėjo pavėsyje ir — patenkintos ir pasibaisėjusios — stebėjo, kaip sargybinis trūkčioja, raitosi, vemia, dejuoja ir galiausiai miršta. Na ir gerai, tegul keliauja pragaran.

Vieną dieną, užlipusios ant kalvos, moterys tolumoje pamatė vandenyną. Mėlynas vanduo šiek tiek ramino — artėjo sunkios kelionės pabaiga. Tačiau jis kėlė ir nerimą — jos žinojo, kad vandenynu iš čia iškeliaus visiems laikams.

Po dviejų valandų pasiekusios kaimą, jos įlankoje pamatė inkarą išmetusius laivus. Vežimas girgžtelėjęs sustojo stovykloje, kurią visi vadino fortu. Belaisvėms liepė laukti medžio pavėsyje. Per tvorą jos forto viduje įžiūrėjo kitus žmones: arčiau — moteris ir vaikus, kitame dideliame aptvare — vyrus. Jos bergždžiai žvalgėsi pažįstamų veidų.

Pagaliau pasirodė viršininkas — afrikietis, apsirengęs vakarietiškais drabužiais ir kariškais batais. Aprėkęs moteris, joms liepė atsistoti. Tada visas apžiūrėjo. Pakilojo krūtis, pabaksnojo į gaktikaulius, pažnaibė užpakalius — abejingai, lyg niekas nerūpėtų. Dirbo neskubėdamas, o pabaigęs du sargybinius pagyrė, kad šie atvežė puikią partiją: dvidešimt jaunų, gana sveikų moterų, kurios veikiausiai prigimdys nemažai atžalų, ir tris alkanus, mažai ko vertus vaikus. Viršininkui ėmus derėtis su sargybiniais, pokalbis įsisiūbavo: jie purtė galvas ir ginčijosi. Buvo aišku, kad vyrai pažįstami ir derasi jau nebe pirmą kartą. Galiausiai susitarus, viršininkas, išsitraukęs nedidelį kapšelį su monetomis, sumokėjo už belaisves.

Nalą ir kitas moteris pardavė antrą kartą.

Jas nuvedė pro vartus į negrįstą kiemą, ten nuėmė lentas, grandines, apkaustus ir leido vaikščioti po vidų. Sutikusios kitas gentaines, apsikeitė žiniomis — visos naujienos buvo siaubingos. Kai kurių nugaros buvo nusėtos atviromis žaizdomis nuo rimbo. Beveik visos iš jų — jaunos motinos, raudančios prarastų vaikų.

Kitoje forto pusėje įrengtame didesniame aptvare slampinėjo kelios dešimtys vyrų, bandančių įžiūrėti moteris. Nala su kitomis belaisvėmis priėjo kuo arčiau, bet pažįstamų veidų nepamatė.

Išdalinus duoną ir vandenį, moterys pasitraukė į šešėlį už vienos trobelės. Prieš tris dienas išplaukęs laivas išsigabeno beveik du šimtus žmonių, bet forte jų vėl sparčiai daugėjo. Vergų prekyba klestėjo. Niekas nežinojo, kada pasirodys kitas vergų laivas. Buvo aišku tik viena — namo jos nebegrįš. Visos neteko arba vyro, arba vaiko, arba ir vieno, ir kito. Nala papasakojo, kad ją išprievartavo, kai kurios irgi nenoriai prisipažino. Visos moterys buvo pavargusios, sulysusios ir nuogos.

Siaubas prasidėdavo kiekvieną vakarą užėjus tamsai, kai pasirodydavo kareiviai. Už kelis centus viršininkas juos įleisdavo į fortą žaginti moterų — nė viena nebuvo apsaugota nuo tokio likimo.

Sąlygos forte buvo apgailėtinos. Dauguma belaisvių neturėjo jokios pastogės ir miegojo ant žemės. Kelios pašiūrės skirtos kenčiantiems nuo dizenterijos ir skorbuto. Po trumpo lietaus raudona žemė virsdavo purvyne. Maisto jie gaudavo tik kartais — sužiedėjusios duonos ir kokių nors vaisių, kokių viršininkas sugebėdavo rasti. Vienintelė išvietė — didelė skylė kampe, pilna išmatų. Naudotis ja buvo pavojinga. Pakraščiai buvo slidūs nuo srutų, ir nors kartą per dieną į ją kas

nors įkrisdavo. Visame forte veisėsi žiurkės ir uodai dydžiu sulig širšėmis. Naktimis moterų niekas negynė. Sargybiniai į jas kėsindavosi taip pat kaip ir nuolat tykantys kareiviai.

Taip jos laukė diena po dienos. Forte vis daugėjo žmonių, vadinasi, mažėjo maisto. Iš nevilties moterys ėmė dairytis į uostą — jos troško, kad vergų laivas pagaliau pasirodytų ir jas iš čia išgabentų.

6

Vieną rytą, praėjus maždaug dviem savaitėms, kai moterys čia pasirodė, nors jos ir nenutuokė, kokia dabar savaitės diena, Nala pabudo ir pakilo nuo žemės. Dvi moterys mostelėjo į uosto pusę. Ten pagaliau stovėjo laivas. Bėgo valandos, nieko nevyko, tik staiga pasirodė keistas reginys. Tai buvo pirmas jų matytas baltasis žmogus. Jis, su viršininku susitikęs trobelės prieangyje, ėmė derėtis.

Po kurio laiko baltasis dingo, o forto nuotaika iškart pasikeitė. Sargybiniai iš pašiūrės ištraukė krūvą grandinių ir geležinių apkaustų kaklams ir kojoms. Įsakė moterims sustoti į eilę ir jas vėl surakino. Viena pasipriešinusi buvo nuplakta, o kitos priverstos stebėti. Nala pateko į pirmąją maždaug trisdešimties moterų grupę, kurią išvedė iš forto, stebint kitiems. Netrukus ateis ir kitų eilė.

Jas nuvedė keliu į įlanką. Kaimo gyventojai, metę savo darbus, su gailesčiu stebėjo belaisves. Uoste Nalą ir kitas moteris siaura prieplauka nuvarė į mažą laivelį. Grubūs baltieji ant jų niurzgėjo svetimšalių kalba.

Toji kalba buvo anglų, o tie vyrai — amerikiečiai.

Jie moteris suvijo į denį, po to — išklerusiomis kopė-

čiomis žemyn į tvankų triumą uždarytais liukais. Krovininis laivelis galėjo gabenti penkiasdešimt vergų vienu metu, o pakrauti mantą truko dvi valandas. Tuo metu Nala ir kitos moterys laukė tamsoje, troškiame, šlykščiame ore. Kartais net kvėpuoti buvo sunku. Jos duso, žiopčiojo ir verkė iš baimės. Atidaręs liuką, sargybinis įleido šiek tiek oro. Galiausiai krovininis laivelis atsišvartavo ir lengvai susiūbavo. Pro triumą ėmė košti vėjas. Belaisvėms nė karto neteko plaukti vandenynu, ir nuo siūbavimo jas pradėjo pykinti.

Po pusvalandžio įsakė lįsti laukan iš triumo. Stačiu trapu jos užlipo ant „Veneros“ denio.

Moteris prabloškė pamatytas reginys. Žmones, užgrūdintus žiaurumo ir smurto, toks vaizdas įbaugino dar labiau. Daugybė afrikiečių, sutūpę ar susėdę glaudžiomis grupelėmis, laukė paliepimų, ką daryti. Jie stebėjo ateinančias moteris. Denio pakraštyje į belaisvius stebeilijosi ginkluoti baltaodžiai. Prie stiebo denio viduryje buvo plakamas pririštas afrikietis. Ant medinių lentų lašėjo kraujas. Šalia prie kito stiebo buvo pririštas baltasis, taip pat nuogas ir kruvinas. Išgama su rimbu juokėsi ir garsiai blevyzgojo angliškai. Vienas kirtis afrikiečiui. Kitas — jūreiviui. Jis niekur neskubėjo.

7

Mersera jau anksčiau buvo skridusi per Daleso tarptautinį oro uostą. Tai — didelis oro uostas, svarbi kryžkelė, kur susiburia žmonės iš skirtingų pasaulio kampelių. Pagrindinio terminalo tvarkaraštyje blykčiojo šimtai skrydžių į įvairiausias vietas. Čia galėjai rasti bet kokių oro linijų. Merserai patiko tyrinėti tvarkaraštį ir svajoti apie visas šalis, kokias ji

trokšta pamatyti. Pasaulis pasiekiamas ranka — ją iš čia galėtų išgabenti tokios oro linijos kaip „Icelandair“, „All Nippon Airways“, „Royal Air Maroc“ ir „Lufthansa“.

Iki skrydžio į Londoną kažkaip reikėjo praleisti tris valandas. Tomas nuėjo pramankštinti kojų ir paieškoti kavos. Mersera padėjo knygą apie Tamsiąją salą. Ją įpusėjus, prireikė pertraukėlės. Miglotai prisimindama savo išsilavinimą, ji buvo tikra, kad gera linkintys mokytojai vertė paskaityti apie vergovę Amerikoje. Esmę ji žinojo, bet istorija jos niekada netraukė. Ji skaitė „Dėdės Tomo trobelę“ bei „Heklberį Finą“ ir daugiau ar mažiau nutuokė apie šiuos siaubingus dalykus, tačiau niekada nesigilino. Jai visada labiau patiko skaityti šiuolaikinę anglų ar prancūzų literatūrą.

Artinosi būrelis afrikiečių. Moterys dėvėjo ryškius drabužius ir galvajuostes. Vyrai apsirengę madingais tamsiais kostiumais, baltais marškiniais ir rėksmingais kaklaraiščiais. Energingas būrelis garsiai kalbėjosi angliškai su ryškiu akcentu. Kiti keleiviai spoksojo į juos, einančius pro šalį, ir traukėsi į šoną. Būrelis savo lagaminus nustūmė iki „Nigerian Air“ posto ir atsistojo į eilę.

Merserai prieš akis stojo siaubinga Nalos istorija — kokia žiauri buvo jos pirmoji ir vienintelė kelionė iš Vakarų Afrikos per Atlantą. Ji nusišypsojo nigeriečiams ir pati savęs paklausė, kaip jos protėviai galėjo toleruoti tokį beširdiškumą. Nuo tokios minties sukosi galva.

Grįžęs Tomas jai ištiesė kavą popieriniame puodelyje ir tarė:

— Nuo tada, kai išvykom, tu man beveik nė žodžio nepratarei.

— Na ir kas?

— Tas, kad mes, naujavedžiai, juk turim būti iki ausų įsimylėję vienas kitą.

— Ar tu įsimylėjęs iki ausų?

— Žinoma, daugiau apie nieką negaliu galvoti, tik apie seksą.

— Atleisk. Aš irgi įsimylėjusi iki ausų. Ar dabar jautiesi geriau?

— Turbūt. Ne visai. Kaip knyga?

— Nuostabi. Žmonės, įsikūrę Tamsiojoje saloje, buvo vergai iš Vakarų Afrikos. Ar kada nors esi buvęs Vakarų Afrikoje?

— Ne. Esu buvęs Keiptaune ir Nairobyje.

— Aš irgi nesu buvusi. Įspūdinga istorija.

— Jau radai, už ko užsikabinti?

— Gal. Tai pasakojimas apie autorės pramotės vergovę — jauną motiną vardu Nala. Ją pagrobė vergų prekeiviai. Ji neteko savo vaiko, vyro, šeimos — visko.

— Kada?

— Apie 1760 metus.

— Kaip ji pateko į Tamsiąją salą?

— Nežinau. Dar neperskaičiau.

— Tai ruošiesi mane ignoruoti visą kelią per Atlantą?

— Tikriausiai, kol baigsiu knygą.

— Nesu tikras, ar esu sutvertas vedybiniam gyvenimui.

— Per vėlu. Mazgas jau užrištas. Paskaityk savo knygą.

8

Lavlė savo pasakojimą pasuko įdomia linkme. Kai Nala pagaliau išlipo iš laivo, autorė stabtelėjo ir skaitytojui pateikė šiek tiek istorijos, kad jis susidarytų nuomonę apie vergų prekybą. Jos atliktas tyrimas buvo įspūdingas. Štai ką ji rašė:

„Venera“ buvo vienas iš trijų vergų laivų, kurie priklausė Virdžinijos plantatoriui Meltonui Fančeriui. XVIII amžiaus viduryje jis buvo didžiausias valstijos žemvaldys, valdantis kelias tabako plantacijas ir šimtus vergų. Iš pradžių vergų prekyba dažniausiai vertėsi portugalai, olandai ir britai, bet ponas Fančeris taip pat norėjo užsiimti šiuo verslu. Jam reikėjo daugiau darbo jėgos tabako laukuose, o jos galėjo gauti pigiau, turėdamas nuosavus laivus. Juos prikraudavo tabako bei viskio ir išsiųsdavo į Afriką išmainyti į vergus.

Šie vergų laivai buvo pastatyti Norfolko statyklose, kur dirbo šimtai žmonių. Juos finansavo ir apdraudė Niujorko, Bostono ir Filadelfijos bankai bei bendrovės. Kadangi vergai buvo laikomi paprastu kilnojamuoju turtu kaip ir galvijai, jie taip pat buvo apdrausti.

Vergų prekyba klestėjo. Visi sugebėdavo užsidirbti. Žinoma, išskyrus vergus.

Kadangi jie buvo itin vertingi, prekybos bendrovės išsaugojo kruopščius žiniaraščius. Nuo 1737 iki 1771 metų trys pono Fančerio laivai du šimtus dvidešimt aštuonis kartus plaukė per Atlantą ir į Amerikos rinką atgabeno maždaug šimtą dešimt tūkstančių pagrobtų vergų, dažniausiai į Norfolką, Čarlstoną, Savaną. Jis buvo laikomas didžiausiu Amerikos vergų prekeiviu, smarkiai praturtėjusiu iš šio verslo.

Sąlygos buvo siaubingos kaip visuose vergų laivuose. Žemiau aprašytos kančios, kurias patyrė Nala, buvo neišvengiamos. Tomis siaubingomis dienomis buvo įprasta, kad, vergų laivui artėjant prie uosto, iš jo išplaukdavo kiti laivai, valtys, žvejai ir dokų darbininkai. Nepakeliamas, vimdantis dvokas sklisdavo kelias

mylias. Sakoma, laivą galėdavai užuosti dar prieš pamatydamas bures.

9

Nala ir kiti belaisviai tris dienas laukė, kol „Veneroje“ pamažu grūdosi vis daugiau sukaustytų afrikiečių — nuogų ir išsigandusių. Daugelis vyrų buvo karingi ir maištingi, tačiau net dėl menkiausio pasipriešinimo ar keiksmo būdavo žiauriai nuplakami visų akivaizdoje. Visi plakimai vyko pagrindiniame denyje, stebint liudininkų minioms. Smurtas ir žiaurumas buvo veiksmingas dalykas — jis nuslopindavo norą maištauti. Iki dantų apsiginklavę jūreiviai elgėsi agresyviai ir manė, kad geriausias būdas palaikyti drausmę — sumušti kiekvieną afrikietį, nespėjusį įvykdyti paliepimo.

Vyrai buvo sukaustyti po du geležiniais kojų apkaustais, kurių niekada nenuimdavo. Jie buvo priversti vaikščioti, sėdėti ir visa kita daryti poromis. Juos jūreiviai nutrenkė į žemutinį denį, troškią pirtį be langų, ventiliacijos, šviesos ar išvietės. Juos sugrūdo taip ankštai, kad jie turėjo miegoti petys prie peties. Triume buvo karšta kaip orkaitėje, net kvėpuoti buvo sunku. Kūnu varvantis prakaitas kaupėsi ant žemės ir lašėjo pro lentų tarpus. Prakaito, šlapimo ir išmatų dvokas tvyrojo tarsi tirštas rūkas, nors kirvį kabink. Kelioms valandoms per dieną vyrus nuvesdavo į viršutinį denį, kur jie įkvėpdavo oro pilnais plaučiais ir pasrėbdavo skystos košės iš apskretusio porcelianinio dubens. Nusilengvindavo viename kampe, kur jūreiviai įrengė savotišką nutekamąjį vamzdį, kad atmatos nutekėtų į vandenyną.

O laivas vis dar buvo išmetęs inkarą ir laukė dar daugiau belaisvių.

Moterys ir vaikai buvo apgyvendinti įvairiose patalpose po viršutiniu deniu. Apkaustų jiems neuždėjo. Jų buvo kur kas mažiau nei vyrų, ir gyveno jos šiek tiek geriau, tačiau bijojo iššaginimo. Joms leisdavo daugiau laiko pabūti ore, ir čia jos akylai stebėdavo vyrus, besivildamos sutikti dingusį vyrą ar brolį. Kartais taip ir įvykdavo, tačiau moterys žinojo, kad reikia prikąsti liežuvį. Deja, Nalai nepasisekė. Mosio čia nebuvo nė ženklo.

Storžievių jūreivių įgula buvo suburta iš benamių, nusikaltėlių, buvusių kalinių, skolininkų ir girtuoklių, nepajėgiančių rasti doro darbo namie. Darbas vergų laive, žinia, buvo prasčiausias darbas, ir jie jo ėmėsi tik dėl to, kad nerado nieko geresnio. Tai buvo ne tikri jūreiviai, apmokyti ir pažįstantys jūrą, o tik beviltiškų vyrų gauja, dažnai besimėgaujanti smurtu. Daugelis jų — sadistai. Juos pačius jėga drausmindavo kapitonas ir jo padėjėjai. Su jūreiviais jie tyčia elgdavosi žiauriai, kad šie išsilietų ant vergų. Visi bijojo maišto — laive nuolat tvyrojo įtampa.

Palaukusi savaitę, „Venera“ pagaliau pakėlė bures 1760 metų balandžio 12 dieną. Į Savaną išplaukė keturi šimtai trisdešimt penki afrikiečiai. Trys šimtai dešimt vyrų, visi likę — moterys ir vaikai. Taip pat keturiasdešimt penki jūreiviai, dešimt padėjėjų ir kapitonas Džošua Lankfordas, tokių kelionių veteranas.

Tačiau laivas Savanos taip niekada ir nepasiekė.

10

Kelionėje mirė maždaug dvidešimt procentų afrikiečių. Trys įgulos nariai patiesė kojas nuo raupų, du — nuo maliari-

jos. Laive plito ligos ir negalavimai. Ypač dizenterija — kone visus vergus ir daugumą jūreivių kamavo žarnyno bėdos. Maisto trūko, o ir tas pats buvo prastas, todėl paplito skorbutas ir kitos ligos. Vienas kitas susirgdavo tymais ir raupais, ir juos izoliuodavo giliausiuose, bjauriausiuose triumuose laivo apačioje. Iš tokios nevilties ir slogučio daug kam kildavo mintis pasidaryti galą. Du vyrai, kartu surakinti už kojų, sugebėjo persiversti per bortą. Tokia idėja užsikrėtė ir kiti, tad, norėdami apsisaugoti nuo šuolių, susibūrė dar daugiau sargybinių. Vis dėlto po savaitės dar du afrikiečiai išsisuko nuo kulkų ir nusiskandino. Pora jūreivių žiauriai sumušė trylikametę mergaitę, kuri pasipriešino žagintojams. Suvokę, kad ji mirė, norėdami išvengti bausmės, jie lavoną išmetė į jūrą. Kapitonas apie tai nė nesuuodė.

Fančerio laivuose buvo griežtai draudžiama prievartauti moteris. Bet į draudimą niekas nekreipė dėmesio kaip ir į daugumą taisyklių, o jūreiviai nesulaukdavo jokios bausmės. Belaisvės greitai suvokė, kad priešintis neverta.

Nalą kankino bjaurus banditas, pramintas Vienuoliu, kresnas juodabarzdis nusikaltėlis randuotu kaklu. Kiekvieną naktį ji gulėdavo tamsoje ant grindų, iš abiejų pusių prispausta draugių, ir melsdavosi, kad nepasirodytų baltaodžiai. Jie ateidavo dažnai, o Vienuolis greitai tapo nuolatiniu lankytoju. Pasišviesdamas žvake, jis Nalą tamsių koridorių labirintu nusivesdavo žemyn į drėgną, ankštą patalpą, kur saugomas geriamasis vanduo. Jūreivis užsklęsdavo duris ir pasitenkindavo. Ji nesipriešindavo. Kartais laukdavo ir kiti vyrai. Į tą pačią patalpą jie atsivesdavo daugybę moterų.

Rodydamas gerus ketinimus, ponas Fančeris reikalavo, kad kiekviename vergų laive keliautų ir gydytojas. „Veneroje“ daktaras gydydavo tik jūreivius, o afrikiečių stengdavosi

neliesti. Beviltiškai sergantį vergą greitai paskelbdavo „mirusiu“ ir įsakydavo išmesti per bortą. Tokiai diagnozei pasipriešinti galėdavo tik kapitonas, o Lanfordas buvo tikrai ne iš tų, kurie abejotų daktaru. Tad šis jūreiviams atseikėdavo kelias piliules ir gydomojo tepalo, o afrikiečiams — šnipštą.

Horizonte išnirusi žemė sukėlė sumaištį — jai artėjant, įgula sukruto. Juodadarbiai ėmė šveisti denį, bergždžiai stengdamiesi sutvarkyti laivą. Į viršų atvestoms moterims įdavė kibirus su jūros vandeniu ir šarminio muilo nusiprausti. Kiekvienai įbruko pigaus maišinio audinio, kad apsisiaustų liemenį ir pridengtų paslėpsnius. Krūtys liko nuogos. Afrikiečiai dėl to nesuko galvos, bet sausumoje į jas kryps akys. Vyrai negavo nei muilo, nei vandens, tačiau jiems buvo paliepta tarpukojį prisidengti audinio atraiža.

Vėlyvą popietę denyje pasirodė kapitonas Lankfordas, o šitai pasitaikydavo nedažnai. Patikrino savo vyrus — margaspalvę įgulą, kuri po kelionės atrodė tik dar varganiau, — tačiau kažkodėl pasirodė, kad liko jais sužavėtas. Ilgai dairėsi pro žiūroną, tarsi norėdamas patvirtinti, kad tolumoje — išties Savana. Tvirtino matąs uostą, kurį gerai pažinojo, ir sakė, kad jis — vos už poros mylių. Jie turėjo išmesti inkarą tamsoje, o sausumą pasiekti kitą rytą.

Vis dėlto „Venera“ kranto taip ir nepasiekė.

Iš šiaurės ėmė plūsti tamsūs debesys ir vėjas. Audra kilo taip staiga, kad įgula neturėjo laiko nuleisti burių ir išmesti inkaro. Per kelias minutes vėjas laivą nustūmė į pietus — atgal į jūrą. Penkių pėdų bangos išaugo iki dešimties, o netrukus jos jau dužo į laivą ir liejosi ant denio. Visi išgirdo įsakymą: atgal į triumą! Sukosi vis stipresni ir garsesni gūsiai.

Kapitonas Lankfordas išgyveno Karibų uraganus, bet nebuvo matęs tokios iš šiaurės atkeliavusios audros, kai ne-

įmanoma suvaldyti vėjo blaškomo laivo. Nors beveik nieko nesimatė, jis suprato, kad pagrindinė burė suplyšo ir ėmė pliektis į foką bei galinę burę. Per bortą virstančios didžiulės bangos merkė denį. Laivą užliejo galybė vandens. Perpus lūžus laivagalio stiebui, kapitonas įsakė atkabinti gelbėjimosi valtis ir nuleisti į vandenį. Deja, to padaryti nebuvo įmanoma — laivą siaubingai blaškė nuo vieno šono ant kito. Vanduo nušluotų bet kurį kvailį, kuris pabandytų pereiti denį. Lankfordas nerimavo, kad afrikiečiai sugebės išsilaisvinti, užplūs laivą ir perims gelbėjimosi valtis. Tad įsakė tvirtai užremti triumą — taip daugiau nei keturis šimtus afrikiečių palaidojo gyvus ir užtikrino jų mirtį, jei „Venera“ kartais nugrimztų į dugną. Stojus trumpai ramybės valandėlei, ant denio užsikeberioję jūreiviai užrėmė liukus.

Tuomet vėjai ir bangos sugrįžo — dar stipresni nei anksčiau, o „Venera“, vartydamasi nuo šono ant šono, kelis kartus vos neapsivertė. Kapitonas įgulai pasiūlė šokti laukan, jei tik ši nori, ir patarė įsikibti į ką nors plūdraus, o jis pats pasiruošė nuskęsti kartu su laivu.

Triume Nala su kitomis moterimis glaudė vaikus ir bandė apsisaugoti nuo siaučiančios audros. Viena kitą prilaikė, kol laivas vartėsi, smigo žemyn ir, regis, kėsinosi sulūžti į šipulius. Jos ritinėjosi, daužėsi į sienas, kliuvo viena už kitos. Verkė, meldėsi ir dažnai suklikdavo, smarkiai smogus bangai. Žvakės užgeso — triume tapo aklinai tamsu. Apačioje girdėjosi, kaip beviltiškai rėkia vyrai. Iš viršaus pro plyšius žliaugė vanduo. Visos žinojo, kad tuoj mirs.

Sutemus audra dar labiau sustiprėjo. Kelioms moterims pavyko pakilti laipteliais, tačiau jos nesugebėjo atidaryti liukų. Suvokė, kad užstrigo triume ir dabar tikrai paskęs. Vandens jau buvo per pėdą, o jis vis dar kilo.

Milžiniška banga, iš pradžių pakėlusi į viršų, laivą bloškė žemyn. Jis lūžo per pusę, po vandenyną ištaškydamas savo krovinį. Afrikiečiai plaukti nemokėjo. Surakinti drauge vyrai buvo pasmerkti. Moterys bandė griebti vaikus, bet audra buvo pernelyg nuožmi, o tamsa — aklina.

Nala atsipeikėjo gniauždama dantytą stiebo nuolaužą. Ji ir dar kelios moterys beviltiškai stengėsi laikytis įsikibusios, bet bangos jas aukštai išmesdavo, tada vėl panardindavo po vandeniu. Ji meldė jų nepasiduoti ir išlaikyti stiprybę. Juk jos šitiek išgyveno. Jos — toli nuo laivo ir tikrai nenuskęs. Tereikia laikytis. Aplink aidėjo beviltiški balsai: paskutiniai mirštančiųjų žodžiai, kenčiančios motinos, besikapstantys jūreiviai. Jų aimanas prarijo kaukiantis vėjas, dūžtančios bangos ir vandenyno juoduma.

Audra ėmė rimti — atrodė, tarsi būtų tenorėjusi sunaikinti laivą. Bangos vis dar supo, bet jau ne taip nuožmiai. Vėjas silpo. Bėgo minutės, o Nala tebebuvo gyva. Ji laikėsi įsikibusi ir suvokė, kad stiebas tikriausiai išgelbėjo jai gyvybę. Ji vis kalbino likusias moteris, nors dviejų nebesugebėjo įžiūrėti. Kitos tebesilaikė desperatiškai įsitvėrusios greta.

11

Vandenynas buvo ramus, tylus, lygus kaip stiklas — neliko jokių prieš kelias valandas praūžusios audros įsiūčio pėdsakų. Horizonte ėmė didėti oranžinis kamuolys — švito nauja diena.

Nala ir dar penkios moterys kopos papėdėje sėdėjo susispietusios aplink tris vaikus. Vanduo visai čia pat — tylios bangos teškeno į smėlį. Paplūdimys driekėsi kairėn ir dešinėn, kiek tik akys užmato.

Buvo šalta, ir jos vylėsi, kad netrukus patekės saulė. Ir vėl buvo nuogos. Pigūs maišinio audinio sijonai, kuriuos buvo gavusios po maudynių, nusmuko per audrą. Jos alko — jau seniai burnoje neturėjo nė kąsnio. Vaikai inkštė, bet moterys tik spoksojo į vandenyną, priblokštos ir nepajėgdamos sugalvoti, ką daryti toliau.

Namai — kažkur ten, toli už horizonto. Nala, prisiminusi savo mažylį, nurijo ašaras. Siaubingas laivas, atgabenęs jas čia, nuskendo. Ar jos kada nors sugebės sugrįžti?

Lūžęs stiebas, išgelbėjęs jų gyvybes, netoliese buvo įstrigęs į smėlį. Nala pagalvojo apie kitus, kurie beviltiškai į jį kabinosi, bet juos nunešė triuškinamos bangos. Ausyse dar tebeskambėjo kančios kupini riksmai. Ar jie visi žuvo? O gal kas nors sugebėjo pasiekti krantą?

Visur tykojo mirtis. Nala tiek daug netekčių nebuvo regėjusi nuo tada, kai užpuolė jos kaimą. Ji net ėmė abejoti, ar nėra pati mirusi. Gal ji pagaliau mirė ir išsilaisvino iš šio košmaro. Pagaliau mirė ir jau keliauja pas Mosį bei savo mažylį.

Staiga moterys išgirdo balsus ir susiglaudė, bet artėjančių vyrų balsai skambėjo ramiai. Paplūdimiu artinosi būrelis afrikiečių. Keturi vyrai, vienas nešinas šautuvu, ir trys moterys iš laivo. Pamačiusios Nalos grupelę, jos verkdamos pribėgo pasisveikinti ir apsikabinti. Regis, išsigelbėjo ir kitos. Gal esama ir daugiau.

Vyrai stebėjo ir šypsojosi. Jie buvo be marškinių ir basi, tačiau mūvėjo tokias pat keistas kelnes kaip ir baltaodžiai laive. Jie kalbėjo nesuprantama kalba, bet žinia buvo aiški: *čia jūs esate saugios*.

Moterys pakrante nusekė paskui vyrus už nedidelio vingio, kur krantas supo nedidelę įlanką. Jie sulėtino žingsnį, toliau seklumoje pamatę du tamsius pavidalus. Figūras. Kūnus.

Du nuogus afrikiečius, sukaustytus ties kulkšnimis. Jie mirę jau kelias valandas. Pakeleiviai, ištraukę kūnus iš vandens, nuvilko per smėlį iki kopos — vėliau juos ten ir palaidos.

Saulė jau buvo pakilusi, ir moterys, pasijautusios saugios, ėmė šnabždėtis apie maistą ir vandenį. Nala ženklais paaiškino vadui, vyriškiui su šautuvu, kad joms reikia pavalgyti.

Toldamos nuo pakrantės, jos užtiko dar tris moteris, besislepiančias kopose. Visos apsikabino ir pravirko. Jos bent jau liko gyvos.

Gelbėjimo būrys taku per kopas pasiekė tankmę. Netrukus jie jau ėjo per senų guobų ir ąžuolų mišką, kur nuo žemų šakų kabojo samanos. Miškas darėsi vis tankesnis, kol medžiai ir samanos uždengė dangų ir saulę. Moterys užuodė dūmus. Po kelių akimirkų pasiekė gyvenvietę — kaime rikiavosi kelios eilės dailių namų, drėbtų iš molio, vytelių ir dengtų palmių lapais.

Vienuolika moterų ir šešis vaikus apsupo naujieji draugai. Vyrai vilkėjo kelnes iki kelių, moterys — medžiagines sukneles, nuo kaklo krintančias iki pėdų. Visi buvo basi ir šypsojosi džiaugsmingomis šypsenomis, kupinomis malonės ir atjautos. Jie užjautė savo naująsias seseris ir jų vaikus iš Afrikos.

Juk jie patys šitaip atkeliavo. Ištvėrė tokias pat keliones laivais. O dabar buvo laisvi.

ANTRAS SKYRIUS

PANTERŲ RIFAS

1

Kamino salos laikraštis *The Register* išeidavo tris kartus per savaitę ir visai neblogai aprašydavo bendruomenės gyvenimą: laidotuves, vestuves, gimimus, suėmimus ir statybų paraiškas. Jo savininkas Sidas Laramoris prieš daugybę metų suprato, kad, norėdamas išlikti, puslapius turi užpildyti ne tik reklamomis, bet ir spalvotomis vaikų, žaidžiančių beisbolą, futbolą, krepšinį ir visus kitus žaidimus, nuotraukomis. Tėvai ir seneliai išgraibstydavo laikraščius tuojau pat, vos tik ten pasirodydavo jų vaikas. Žvejų, oriai laikančių didelį ešerį ar pelamidę, kadrai buvo beveik tokie pat populiarūs.

Briusas laikraštį perskaitydavo nuo pradžios iki galo, o „Įlankos“ knygynas reklamai išleisdavo tūkstantį dolerių per mėnesį. Keliaujantys autoriai visada galėdavo tikėtis nedidelio straipsnelio su nuotrauka antrame puslapyje.

Bet niekas taip nesudrumsdavo salos ir nepaspartindavo laikraščio pardavimų kaip gandai, kad dar vienas pinigais aptekęs nekilnojamojo turto vystytojas „iš pietų“ susiglemžė sklypus ir planuoja statyti milijoninius namus. „Pietūs“ reikšdavo Majamį, miestą, garsėjantį ne tik narkotikų kontrabandininkais, bet ir legionais bankininkų bei statybų rangovų, plaunančių jų pinigus. Dauguma floridiečių į kiekvieną statybų projektą iš pietų žvelgdavo su didžiuliu įtarimu.

Dėl susitarimo, kurį prieš kelis šimtmečius priėmė seniai pamirštas ispanų tyrinėtojas, Tamsioji sala buvo laikoma

pavaldi Kamino salai. Taip pat ir dar viena neapgyvendinta žemės juosta šalia Džordžijos valstijos pasienio. 1845 metais Floridai tapus valstija, pavadinimas prigijo, ir sala oficialiai tapo Tamsiąja.

Briusas sėdėjo prie savo stalo su rytinių laiškų pluoštu, laikraščiu ir puodeliu stiprios kavos. Jį iš karto pasitiko straipsnio antraštė: „Potvynio brizas“ praneša apie kurorto statybas Panterų rife“. Pusę pirmo puslapio užėmė spalvinga dailininko iliustracija, kaip Tamsiąją salą planuojama paversti Panterų rifu — naują pavadinimą sukūrė gudrūs rinkodarininkai. Salos viduryje turėjo išdygti milžiniškas kazino su penkių tūkstančių vietų sale ir bent tiek pat lošimo automatų. Garantuotai čia ims plūsti garsios grupės ir dainininkai; turtingų lošėjų minios — taip pat. Į pietus nuo kazino — dar vienas aštuoniolikos duobučių golfo aikštynas vargšams žaidėjams iš Floridos. Žinoma, aplink jį rikiavosi prabangūs namai ir daugiabučiai. Šiaurėje numatytas miestelis su parduotuvėmis, restoranais ir butais. Smėlėtame baltame paplūdimyje Atlanto pusėje turėjo iškilti viešbučiai, o iš jų vertis įspūdingas vaizdas į vandenyną. Įlankos pusėje — uosteliai, kur bus pakankamai vietos įvairiausiems laiveliams, turbūt ir prabangioms jachtoms.

Visko po truputį. Pažadų rojus. Galimybės — neišmatuojamos. „Potvynio brizas“ gyrėsi išleisiąs šešis šimtus milijonų dolerių, kad Panterų rifui įpūstų gyvybės. Apie planuojamą pelną — nė žodžio.

Dailiame paveikslėlyje trūko tilto, kuris viską paverstų įmanomu dalyku, bet „Potvynio brizo“ atstovas spaudai teigė: „Mūsų bendrovė pasiruošusi padengti penkiasdešimt procentų tilto statybų sumos. Floridos valstija užtikrino, kad įstatymų leidėjai lėšas skirs kito pasitarimo metu. Užbaigus

statybas, Panterų rifas per penkerius metus už tiltą sumokės iš naujų mokesčių.“

Briusas girdėjo visai ką kita. Sklandė tikrieji gandai, esą „Potvynio brizas“ jau sukirtęs rankomis su kai kuriais valstijos senatoriais ir tilto statyboms neskirs nė cento. Bendrovė žadėjo sumokėti penkiasdešimt milijonų, maždaug pusę sumos, per trisdešimt metų iš pinigų, sutaupytų iš mokestinių lengvatų. Tai buvo miglotas, sudėtingas sandoris, vis dar lipdomas Talahasio baruose.

Kur kas trumpesniame straipsnyje antrame puslapyje aplinkosaugininkų grupės svarstykles lenkė į savo pusę. Nereikia nė sakyti, kad jos baisėjosi projektu ir prisiekė kovoti. Vienas radikalus teisininkas kritikavo „Potvynio brizą“ dėl ilgo sulaužytų pažadų, žlugusių projektų ir aplinkosaugos pažeidimų šleifo.

Sparčiai aiškėjo fronto linijos.

Briusas saloje gyveno dvidešimt penkerius metus. „Įlankos“ knygyną atidarė spontaniškai, vos dvidešimt ketverių, kai buvo per jaunas ko nors bijoti. Ką tik buvo nušvilpęs keletą retų knygų iš tėvo sodybos, kai kurias pardavė už porą šimtų tūkstančių dolerių ir stačia galva nėrė į verslą. Jis nusipirko vienintelį knygyną saloje, suremontavo, įrengė kavinę, pakeitė pavadinimą ir atvėrė duris.

Jam patiko Kaminas. Jis norėjo, kad ši vieta keistųsi lėtai, jei jau tai neišvengiama. Panterų rifas buvo kol kas įžūliausias pasikėsinimas į nerūpestingą, taikų gyvenimo būdą, kuriuo atvykėliai mėgavosi saloje ir Santa Rosos miestelyje. Panterų rifas būtų vos už dvidešimties minučių kelio laivu iš centrinio uosto. Ryškios, neskoningos kurorto šviesos sugadintų vaizdą į vakarus.

Briusas tikėjosi, kad planui sukliudys apygardos inspek-

toriai. Tačiau čia sukosi dideli pinigai, todėl nėra jokių garantijų. Bent du iš penkių inspektorių nuolat tauškė apie būtinybę plėstis.

Naujas pavadinimas kėlė juoką. Jei kokia pantera ir buvo pastebėta per šimtą mylių nuo Tamsiosios salos, jis apie tai nežinojo. Visoje Floridoje jų likę vos pora šimtų, besiveisiančių prie Evergleidso. Šiems gyvūnams grėsė išnykti. Į pietus nuo Neiplso plytėjo paplūdimys, pavadintas Panterų atolu.

Bet Panterų rifo pavadinimas buvo pagaulus ir puikiai skambėjo reklaminiuose lankstinukuose. Sukurtas net tinklalapis, bet jame mažai kas parašyta.

Suskambus telefonui, Briusas nusišypsojo.

— Mersera, brangioji, kaip tik apie tave galvojau.

— Net neabejoju. Labas, Briusai. Kaip sala?

— Vis dar čia. Pasiilgai manęs per savo medaus mėnesį?

— Nė trupučio. Puikiai leidžiam laiką. Kaip tik dabar esam traukinyje „Karališkasis škotas“, kažkur šalia Dandi, ir lekiam į Hailandą.

— Šaunu. Neturiu ką papasakoti, išskyrus tai, kad toji sukčių bendrovė iš Majamio ką tik pranešė apie šešių šimtų milijonų kurorto statybas Tamsiojoje saloje. Dabar tai — Panterų rifas, bent jau taip ją vadina korporacija. Na, o daugiau — tylu ramu. Praeitą šeštadienį „Pirato bare“ kilo muštynės.

— Lėktuve baigiau skaityti knygą. Įspūdingas pasakojimas. Ar įmanoma susitikti su Lavle Džonson?

— Galėčiau suorganizuoti. Kaip jau sakiau, ji atvyksta dukart per metus, ir mes išgeriam kavos. Įspūdinga asmenybė, bet keistoka.

— Kaip manai, ar ji bendradarbiautų, jei rašyčiau šitą istoriją?

— Nežinau. Geras klausimas. Vienintelis būdas sužinoti — paklausti jos pačios.